

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio I. De Sponsalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

TRACTATUS VII.

DE MATRIMONIO.

SECTIO I.

DE SPONSALIBUS.

CAPUT I.

De Natura, Divisione, & effectibus Sponsaliorum.

Prætermisiss aliis significationibus nomine sponsaliorum intelligit Doctor Angelicus quæst. 43. supplementi art. 1. mutuam promissionem futuri matrimonii vicissim factam ab illis, qui matrimonium contracturi sunt: ad hoc autem ut ex ista promissione vera resultent sponsalia requiruntur juxta commune Doctorum placitum sex conditiones. 1. Quod sit promissio mutua, 2. vera & seria: 3. voluntaria & deliberata: 4. exteriori quodam signo sufficienter manifestata; 5. inter personas ad contrahendum habiles, & 6. obligatoria statim, si absolute facta sit, si autem sub certa conditione inita sit, expleta conditione.

Exponuntur singulae conditiones. *Prima* requirit, ut sit promissio mutua; est autem mutua, si illi, cui sit promissio, non solum significatur, sed etiam ab eo acceptatur, & vera promissione confirmatur: necessariam esse mutuatam in hoc sensu promissionem colligitur tum ex allegata definitione, tum ex natura contractus onerosi, ultro, citroque obligantis. *Secunda* exigit, ut sit promissio vera, id est, animo obligandi facta; obligatio enim est de essentia promissionis, cum per hoc distinguatur a simplici proposito, quantumvis efficaci: qui ergo sine animo se obligandi promittit, invalide quidem promittit, peccat tamen mortaliter, eo quod in re gravi & contractu oneroso partem alteram iniuste decipiat. *Tertio* conditio postulat, ut sit voluntaria, & deliberata; cum enim promissio huiusmodi sit actus humanus, debet fieri cum deliberatione, & advertentia, eaque tanta, quae sufficeret ad peccatum mortale in quocumque genere: hinc non sufficit promissio facta ab eo, qui vel ad usum rationis nondum pervenit, vel si ad eum jam pervenit, tempore promissionis delirio vel ebrietate opprimitur.

Conditio quarta ad valorem contractus spontaneitatem requisita est, quod signo quodam exteriori promissio sufficienter manifestetur; hoc enim exigit quilibet contractus humanus, cum homines tantum ea, quae apparent sensibus, cognoscant, & cor soli Deo notum sit: in dubio autem signi sufficientis exploranda est intentio illius, quod tale signum dedit, & juxta conscientiam, quam

habuit, judicandum. *Conditio quinta* est, ut promissio procedat inter personas ad contrahendum habiles; est vero inhabilitas duplex, naturalis scilicet, & legalis: prior oritur ex amentia, ebrietate completa, & ex ætate usum rationis precedente; posterior desumitur ex impedimento dirimente matrimonium: utraque inhabilitas officit valori sponsaliorum. Quinimo invalida etiam sunt sponsalia cum impedimento impediente, si sint absolute contracta; sicut enim siante tali impedimento matrimonium non potest sine peccato gravi contrahi, sic neque sine peccato gravi promitti: promissio autem de re graviter illicita est nulla. Ultima denique conditio, quod sit promissio obligatoria fluit ex valore sponsaliorum: quilibet enim contractus inducit obligationem.

Quod attinet sponsaliorum divisionem, communiter ea tribuuntur dumtaxat in absoluta, & conditionata; absoluta dicuntur, quando sit mutua promissio matrimonii absolute, seu sine omni conditione adjecta: conditionata vocantur, quando ex parte promittentis, vel unius vel utriusque certa apponitur conditio.

Plura sunt conditionata sponsalia, quibus sicut diverse apponi possunt conditiones, sic varia de ipsis ferenda est sententia. Etenim si subsistat conditio, aut est necessaria, aut specialiter ad matrimonii contractum requisita, absoluta censentur sponsalia, ac si itidem nulla apposita esset conditio. Hinc si fidelis mahumetanæ mulieri ita promittat: uxorem te accipiam, dummodo

modo Christi fidem amplectaris: nisi ista impletur conditio, non potest matrimonium valde inter ipsos celebrari.

Si impossibilis conditio vel turpis ideo additur, ut consensum excludat, nulla adest promissio; nihilominus in foro exteriori, in quo probari nequit hæc intentio, adhuc valet promissio si quidem, ut Gregorius IX. Pontifex inquit: *Conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debent propter favorem ejus pro non adjectis haberi* (extra de condit. appos. cap. finali).

Conditiones quædam quamvis honestæ matrimonio sunt contrariæ, exempli gratia conditio de non petendo neque reddendo conjugali debito, quæ promissionem nullam reddit. Ratio, quam afferunt sanctus Thomas, sanctus Bonaventura, Richardus, Hadrianus, omnesque pene Theologi, est quia hujusmodi conditio non modo carnalem copulam excludit, quod ex mutuo consensu post matrimonii celebrationem fieri potest; sed reciprocam etiam excludit corporum traditionem, quæ est de substantia matrimonii.

Quoad conditiones honestas, quæ matrimonio non repugnant, si sint de præsentibus, valent sponsalia, quando vera est conditio. Exempli gratia si quis puellæ dicat: Ego te in uxorem accipiam, si vigesimum attigisti ætatis annum aut liberam bonorum tuorum administrationem adeptus es: si vera non est hæc conditio, non

valet promissio; si autem subsistit conditio, promissio valet, & obligat.

Si vero conditio est de futuro, veluti si quis dicat: Ego te uxorem accipiam, si pater tuus assentiatur, aut si mihi mille aureorum dotem tribuas: si conditiones istæ non impleantur, nulla est promissio; quod si impleantur, promissio valet.

Fieri quandoque potest, ut verbis, quæ consensum de præsentis exprimunt, conditio de futuro addatur; sicut si quis puellæ dicat: Te in uxorem accepturum me promitto, si quingentos aureos cras mihi dederis: tunc sponsalia nulla adsunt, donec impleatur conditio; novoque opus erit consensu, ut matrimonium fiat, siquidem conditio apposita est de futuro. Verba hæc de præsentis (inquit divus Thomas *distinct.* 19.), futurum tempus quodammodo significant.

At Tridentini Concilii Decretum, quo, coram Parocho & testibus ut fiant matrimonia, præcipitur, has omnes difficultates amputat.

Sponsalia juramento firmata validiora quidem sunt, quam absque juramento facta; attamen sunt solum promissio de futuro, etiamsi coram Parocho fiant, quia juramentum promissionis naturam non mutat, sed tantum confirmat. Circa sponsalia ista sic definit Alexander Papa III. *De illis, qui præstito juramento promittunt se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis dimittunt terram, sed ad partes alias transferentes; hoc tibi volumus innotescere, quod liberum*

rum

rum erit mulieribus ipsis (si non amplius in fide est processum) ad alia se vota transferre, recedendo de perjurio pœnitentia, si per eas steterit, minus fuerit matrimonium consummatum. (lib. 1. decretal. cap. 5.).

Doctrinam hanc de sponsalibus conditionatim summam complexus est divus Thomas in supplemento quæst. 43. art. 1. his verbis: Si promissio sub conditione distinguendum est; aut est conditio honesta cum dicitur: accipiam te si parentibus placeat, & tunc stante conditione stat promissio, & non stante non stat; aut est inhonesta & hoc dupliciter, quia aut est contra bonum matrimonii, ut si dicam: accipio te, si venenum mortalitatis procures: & tunc non contrahuntur sponsalia; aut non est contraria bonis matrimonii, ut si dicam: accipiam te, si consentias furtis meis, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

Quando sponsalia conditionata, purificata jam conditione transeunt in absoluta, juxta communioem, & probabiliorem cum Paludano in 4. d. 29. q. 2. a. 4. Navarro in Enchiridio c. 21. n. 63. & aliis non requiritur novus consensus non retracto priorè consensu: quia sponsi per tempore purificato conditionis se obligare voluerunt, & reapse obligarunt. Dicitur est autem non retracto consensu, quia si forte retractatus fuisset, cum jam peccaverit graviter, qui sine causa retractavit, tenetur novum elicere ad validitatem contractus requisitum (a): sententia hæc etiam

(a) Si antequam purificetur conditio, sponsi se invicem carnaliter cognoscant, juxta stylum Co-

etiam locum habere viderur in eo casu, quo sponsalibus apponitur conditio perendæ dispensationis supra impedimentum matrimonii dirimens, si sponsi habuerint verum animum perendi dispensationem, & impedimentum aliunde soleat dispensatione auferri; tunc enim purificata conditione obtentæ dispensationis sine novo consensu id genus sponsalia conditionata transeant in absoluta; quia quamvis sponponderint, dum essent inhabiles, censentur tamen tunc habuisse voluntatem se obligandi, quamprimum potuissent, quæ voluntas, nisi retractetur, eosque perseverat, quousque impetrata dispensatione evadit absoluta. Diximus vero: *si impedimentum aliunde soleat dispensatione auferri.* Si enim ex illis impedimentis esset, quæ aut nunquam dispensari consueverunt, aut saltem non cum talibus personis, sponsalia hujusmodi essent de conditione moraliter impossibili, & nulla foret promissio: quippe quod habenda esset conditio, ut non apposita.

Effectus sponsaliorum validorum triplex assignari solet. *Primus* est obligatio contrahendi matrimonium tempore congruo. *Secundus* inducere impedimentum dirimens matrimonium, si celebretur cum conjunctis sponsi in primo gradu:

riarum Episcopaliū, Ratisbonensis, Augustanæ & Constantiensis, hic actus, licet ex se graviter illicitus sit, efficit sponsalia absoluta: quia sufficienter manifestat animum absolutum reciproce sese assumendi in conjuges. Ita P. Gobat. num. 278.

du: nempe ne sponsus valide possit ducere sororem, aut matrem, aut filiam sponsæ, & vicinè ne sponsa valide possit nubere, fratri, patri aut filio sponsæ. Impedimentum hoc dicitur publicæ honestatis: de hoc plura inferius. Tertium denique effectus est afferre jus ad rem erga copulatus alterius sponsi, ex quo sequitur, quod alter sponsorum carnaliter peccet cum alia persona, necdum castitatem, sed etiam justitiam graviter violet: hæc proin circumstantia in confessione est aperienda. Hic probe observandum, quod, ut modo diximus, virtute sponsalium sponsi sibi tradant invicem *jus ad rem* in proprium, non autem *jus in re*: hoc enim posterius traditur dumtaxat ineundo matrimonium. Et hoc facile colligitur, quam manifeste ad latitudinem deflectant nonnulli theologastri recentiores, qui sponsis matrimonio nondum copulatis permittunt absque gravi piaculo, actiones quasdam, uti amplexus, oscula & tactus ex se non admodum turpes, affectu etiam venereo eliciendas, quæ omnia licet habentibus *jus in re* indulgeri possint, non tamen habentibus solum *jus ad rem*, etsi enim actus illi non sint ipsa copula, sunt tamen actus, quibus exercetur *jus in re* imperfectum, quo jure in re sponsi omnino carent, & consequenter actus illos exercendo graviter peccant. Exempla patent tum in aliis contractibus promissionis, tum etiam in aliis personis solo jure ad rem gaudentibus; sic enimvero electus ad Beneficium, cum solum ei *jus ad rem* competat, nemo unquam concedet rebus beneficii, aliisque ei annexis, aliquo modo vel ex parte

uti, antequam habeat jus in re per collationem, & possessionem: sic etiam Petrus, cui Paulus promisit venditurum se anno sequente agrum, acquirit equidem jus ad rem in agrum illum, ita, ut alteri nec vendi, nec promitti possit, non potest tamen quidquam ex illo agro percipere, priusquam legitima possessione jus in re obtineant. Caveant ergo Confessarii ea permittere sponsis, quæ nec ipse permittit Deus.

CAPUT II.

De Requisite ad licite tum contrahenda, tum dissolvenda sponsalia.

Ea, quæ ad valide ineunda sponsalia requiruntur, præcedenti capite exposuimus, ubi ad vera sponsalia certas condiciones juxta communem Doctorum sententiam attulimus; nunc restat ea breviter percurrere, quæ requiruntur ad hoc, ut sponsalia licite tum contrahantur, tum dissolvantur; ad sponsalia ergo licite contrahenda primo requiritur consensus Parentum: est enim ommissio gravis reverentiæ debitæ Parentibus in re maximi momenti, & ex consequenti, qui hoc modo sponsalia facerent, graviter peccarent. Hoc non obstante licitum est, inire sponsalia sine prævio Parentum consensu, quando prudentissime prævidetur, eos omnino irrationabiliter dissensuros ex motivo quodam inhonesto; puta ex inordinata passione avaritiæ, vel injusti odii erga personam desponsandam, vel superbiæ, & ambitionis: ii nihilominus, qui hoc modo sese despondere intendunt, non proprio, sed

Virorum prudentum arbitrio in ista re rite procedant, ne plura eveniant mala in familia cognatione desponsandorum (a).

Præter consensum Parentum *secundo* ad peragenda sponsalia requiritur, sicut celebrantur coram idoneis testibus; numquam enim sumenda bona, ut eveniant mala: hæc autem verumque evenire solent in sponsalibus clandestinis contractis, eoquod ex una parte cum multis ordinarie deordinationibus conjuncta sint, ex altera vero parte experientia frequentissime docet, occultis hisce contractibus mala gravia induci, nec satis arceri posse prætextus, qui ob constantia sponforum non raro proficiscuntur.

(a) Si casus aliquis gravior occurrat de sponsalibus, quæ a filiis familias fiunt Parentibus aut vitis, aut omnino insciis, consuli plane meretur doctissima dissertatio theologico-legalis Auctoris Francisci Maria Muscettula Archiepiscopi Romanensi anno 1742. edita Neapoli, cui ab altera manu accessere 1. plures notæ, 2. Mantilla sponsal. filiorumfamil. 3. duæ diatribæ, 4. edicta, 5. auctarium monumentorum.

(b) Synodus Augustana anno 1610. celebrata decernit: *Sponsalia non clandestine, sed in angulo sed in domo aliqua honesta coram testibus fiant. Parochi, nec alterius Sacerdotis ejus loco substituti præsentia necessaria est, ut legitime, et valide contrahantur; quin expedit magis non interesse imperitiores verum matrimonium contractum credant. Ultro se nullus Parochus sponsalibus ingerat, et ubi hactenus vocari non consueverunt, non facti etiam vocati ad ea posthac accedant.*

Præterquam vero quod ad licitum contractum sponsalium & consensus Parentum, & præsentia testium necessario exigatur, etiam tertio requiritur, ut sponsus & sponsa fidem Catholicam profiteantur: unde sponsalia personæ Catholicæ cum hæretica sunt graviter illicita, nisi aut Papæ, aut Episcopi accedat dispensatio; miscere siquidem connubia cum hæreticis lege Ecclesiastica sæpius prohibetur (a): cum ergo in tali lege pro casu particulari nemo possit dispensare, nisi Romanus Pontifex, aut ubi ad eum difficilis est recursus, Episcopus, alterutrius dispensatio ad licitam desponsationem sine dubio necessaria est. Ecclesiæ profecto Pastoribus incumbit examinare, utrum, & quale periculum perversionis in persona Catholica versetur? vel utrum causa motiva ad contrahendum sit tanti ponderis, ut stante aliquo perversionis periculo ad dispensandum sit sufficiens? certe raro abest omne perversionis periculum: hinc etiam raro superpetet sufficiens ratio dispensandi, nisi pro motivo bonum publicum veraciter allegetur.

Ea, quæ modo allata sunt, necessario præ-
exiguntur ad pacta sponsalitia licite ineunda;
multo plura sunt, quæ ad eadem licite dissolven-
da

(a) Concil. Laodicen. can. 10. prout refertur Tom. I. Collect. Hard. Col. 784. Agathense can. 67. relato a Gratiano XXVIII. q. 1. can. 16. Chalcedonense can. 14. Item Bonifacius VIII. in cap. decrevit. de Hæreticis in 6. Vid. Benedict. XIV. de Synod. diocæf. l. 6. c. 5.

da & requiruntur, & sufficiunt: potissimas tamen causas hic loci proponimus, quibus vinculum sponsaliorum relaxatur. *Prima* causa dissolvens sponsalia est mutus, & vere liber utriusque sponsi consensus, cum uterque possit suo cedere, hocque verum, etiamsi fuisset iuramento firmata: nam cum sit iuramentum promissorium futuri matrimonii, semper intelligitur factum, nisi promissarius remittat. *Ceterum* hæc prima procedit de iis, qui talem contractum statuunt, ubi annos pubertatis jam attigerunt: si enim vel alteruter, vel ambo adhuc essent in statu impubertatis, expectanda foret ætas pubertatis, in qua promissionem antea factam, ratam habeant, aut rescindant.

Causa secunda est notabilis mutatio sponsalibus superveniens, quæ talis, ac tanta est, ut, si antea extitisset, sponsalia non fuissent inita; actus enim operantium non operantur ultra intentionem: ad similes autem casus intentio promissionum se extendisse non præsumitur. Idem dicendum, si ex matrimonio promisso mali eventus, qui non fuerint prævisi, timeantur, nempe scandala, inimicitia &c. cum enim ipsa celebratio matrimonii, nisi remediis congruis multis similia præcaveri possint, evadat illicita, eo ipso ruit obligatio ad illud celebrandum, adeoque contractus sponsalitus enervatur.

Causa tertia oritur ex eo, quod sponsus vel sponsa cum alia persona fornicetur; ita statuitur cap. *quemadmodum*: de iurejurando 25. rationem assignat D. Thomas: q. 43. *Supplem. a. 3.*

ad 6. his verbis: *Quamvis sibi nondum mutuo dederint potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi invicem suspecti de non servanda fide in futurum.* Ista doctrina eo magis tenenda est de fornicatione spirituali per hæresim, vel apostasiam, sive præcedentem, sive subsequentem sponsalia.

Causa quarta est professio alterius sponforum in Religione quadam approbata; quia vel ex implicito hujus contractus consensu, vel saltem ex dispositione Ecclesiæ semper subintelligitur hæc conditio: *nisi statum meliorem elegero.* Eadem causa se extendit ad sincerum ingressum religionis; nec tenetur altera pars in sæculo remanens expectare professionem alterius in Religione: quia pars ingressa, hoc suo facto, se resilire a sponsalibus sufficienter declaravit, & aliunde grave admodum esset, integrum per annum expectare. In casu autem, quo pars religionem ingressa non profiteatur, sed ad sæculum redeat, tenetur ad petitionem partis relicte, stare sponsalibus. Hæc porro libertas ingrediendi religionem non tollitur per juramentum contractui sponsalicio forte appositum; juramentum enim non mutat naturam hujus promissionis: contrarium est dicendum, si sponsus vel ante vel post sponsalia emittat tale votum, & sponsam voti ignaram defloret, eoquod tunc votum esset injustum, & graviter injuriosum defloratæ, quæ, cum alteri nuberet, non sine gravi dedecore suo deflorata inveniretur.

Disputant hic loci acriter Theologi, an etiam votum suscipiendi sacrum ordinem, salvo semper injusto gravamine sponsæ jam explicato, dissolvat sponsalia; Doctor Angelicus q. 53. *Supplem. art. 1. ad. 1.* tenet sententiam affirmativam, quod votum simplex castitatis dirimat sponsalia, multo magis proin votum suscipiendi sacrum ordinem, cum hoc præter perpetuum continentiae obligationem, perpetuum etiam votum Deo, & Ecclesiæ exhibendum inducat. Nihil deest sana ratio; promissio enim sponsalitia semper per hanc reservationem includit: nisi meliorem statum elegero. Licet autem Jus Canonicum applicet ad statum religiosum, militat tamen eadem ratio pro statu ordinis sacri Ecclesiæ. Addunt nihilominus aliqui D. D. tam circa votum ordinis sacri, quam circa votum perpetue castitatis sequentes limitationes. *Prima* est, si sponsalia fuerint publice contracta; quia tunc moraliter impossibile esset, amovere scandalum pusillorum. *Secunda* est, quod hoc sit verum pro foro conscientiae tantum: si enim in foro exteriori a iudice ad servandam fidem obstringeretur eidem procul dubio esset parendum. *Tertia* est, ut id genus vota emittantur sincero animo, Deo in statu meliore vacandi; si enim alio quovis fine emitterentur, nec pro foro conscientiae sponsalia relaxarentur. *Quarta* denique est, ut omnia fiant, semoto undeunque scandalo: quod si enim tale prævideatur certo moraliter securum, pro omni foro sponsalia stringerent.

Causa quinta solvendi sponsalia nascitur ex eo, quod unus desponsatorum absque consensu alterius in longinquam regionem proficiscatur cap. de illis Tit. de sponsalibus, quia talis censetur ipso facto declarare mutationem voluntatis. Nec refert quidpiam si dicatur, quod in dubiis rarior pars sit eligenda; S. Thomas siquidem loco antea citato ad 2. respondet, quod *dubium illud determinatur ex hoc, quod alter non comparat tempore statuto ad matrimonium perficiendum: unde si ex parte jus non desuit, quin matrimonium completeret, potest licite alteri nubere.*

Causa sexta solvendi contractum sponsalium desumitur ex eo, quando supervenit affinitas, vel quodcumque juris impedimentum; quinimo ad hunc effectum sufficit vel sola fama impedimenti, vel scandalum; ita statuitur 27. q. 2. cap. si quis sponsam: & cap. cum in tua de sponsalibus. Placitis sacrorum Canonum subscribit scholarum Angelus loc. cit. a. 3. ad 4. si sponsus (inquit) cognovit consanguineam sponsae, vel e contra, tunc dirimi debent sponsalia; & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scandalum vitandum. Si vero pars innocens non obsta tali crimine velit persistere in data fide: pars nocens tenetur dispensationem petere, suisque sumptibus procurare.

Causam septimam relaxandi sponsalia praebet matrimonium ab uno sponforum cum persona alia contractum; vinculum enim minus forte solvitur a vinculo fortiori: graviter tamen illicitum est tale matrimonium, utpote celebratum

cum gravi injuria partis derelictæ. Sic statuerunt
 Canones in Tit. de sponsalibus cap. *sicut ex libe-*
teris. cap. si verum. & cap. de sponsa duorum.
 In hoc autem casu pars derelicta licite contrahit
 cum alio; si vero in proposito suo persistat, &
 interea conjux alterius partis moriatur, tenetur
 pars viduata ducere partem antea derelictam
 tum quia obligatio ex sponsalibus oborta ex parte
 personæ nocentis non extincta, sed tantum
 suspensa fuit; tum quia nullum jus afferri po-
 test, declarans prima sponsalia fuisse annullata
 tum denique quia reus non debet utilitatem
 libertatis ex sua iniquitate reportare.

Ultima tandem causa, dissolvens sponsalia
 est recessus alterius partis, quæ vel absque gra-
 vi motivo contractui stare recusat, vel sine pro-
 denti causa celebrationem matrimonii, altera
 parte eam prudenter petente, idemdem deum
 protrahit; sic enim recedens satis declarat, se
 mutasse mentem suam: præterea id ipsum est
 cap. *sicut*: de sponsalibus clare deducitur. Ergo
 ergo ex memoratis hisce causis post inita spon-
 salia se una prodat, dissolvuntur sponsalia, &
 quidem si fuerint occulte contracta, non est opus
 auctoritate judicis, si autem fuerint facta coram
 Parocho & testibus, ad dissolutionem eorum
 saltem pro foro externo requiritur auctoritas
 Judicis: si enim forte alterutra pars postea ne-
 garet, se consensisse in nullitatem sponsalium
 Judex in foro externo teneretur potius insiste-
 re testimonio negantis, & Parochi ac testium
 & consequenter pro valore contractus sponsalium

lii pronuntiare sententiam (a). Disceptant Theologi, utrum contractui sponsalicio possit adijci pœna quædam, a parte resiliente incurrenda? dubium hoc resolvimus sub distinctione; si enim pœna sit moderata, nec statuatur, nisi in resilientem injuste, licite & valide adjicitur, quia hæc conventio nec naturali, nec positivo jure prohibita reperitur: si autem pœna illa concernat eum, qui juste reslit, tunc nec licite, nec valide apponitur, eoquod talis appositio pœnæ tendat ad contrahendum matrimonium ex metu injuste incusso. Ita decernit Gregorius III. cap. *Gema. Tit. de sponsalibus*, ubi de puero, & puella septenni contrahentibus sponsalia sub pœna incurrenda a quomodocumque resiliente ait: *Cum libera matrimonia esse debeant, Et ideo talis stipulatio ob pœnæ interpositionem sit merito improbanda, mandamus, eundem, ut ab extorsione pœnæ prædictæ desistat, Ecclesiastica censura compellas.*

(a) Statuta synodalia diœcesis Augustanæ p. 2. c. 10. sic habent: *Sponsalium, quæ publica fuerint, dissolutionem a Nobis, vel Curie Nostræ Augustanæ iudicibus petant.*

